

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 224/2025-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Dominikou Lidayovou Bašaryovou, Riadok 1962/7, Ružomberok, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 takto

r o z h o d o l :

- Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
- Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **949,16 eur** a uhradiť ich právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Uznesením č. k. IV. ÚS 224/2025-13 z 30. apríla 2025 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru

o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ sa v konaní vedenom na Okresnom súde Nitra domáhal proti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zapretia otcovstva podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“). Okresný súd rozsudkom predmetný návrh sťažovateľa zamietol a súvisiacimi výrokmi o trovách konania zaviazal sťažovateľa na ich náhradu.

3. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol rozsudkom Krajský súd v Nitre tak, že odvolanie sťažovateľa vo výrokoch o zamietnutí jeho návrhu a výroku o nároku odporcov na náhradu trov konania proti sťažovateľovi potvrdil a výrok o nároku štátu na náhradu trov konania zmenil. Následne dopĺňacím rozsudkom rozhodol o povinnosti sťažovateľa nahradiť odporcom trovy odvolacieho konania.

4. Sťažovateľ nespokojný s výsledkom odvolacieho konania podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnil s poukazom na dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľa ako nedôvodné zamietol a odporcom priznal proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí s poukazom na znenie § 119b ods. 1, § 114 a § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 konštatoval, že osobitná úprava v prechodnom ustanovení § 119b ods. 1 a 2 zákona o rodine (v znení zákona č. 175/2015 Z. z.) viažuca sa k náprave stavu vzniknutého výpadkom zo zákona skoršieho znenia jeho ustanovenia § 86 ods. 1 (v dôsledku zásahu ústavného súdu a neskoršej nečinnosti zákonodarcu) vylučuje použitie úpravy zo znenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 za pomoci všeobecného prechodného ustanovenia § 114 zákona aj na tie prípady, ktoré zákonodarca v osobitnom prechodnom ustanovení k novelizácii zákona výslovne neuviedol. Podľa najvyššieho súdu ak nedôjde k naplneniu všetkých znakov uvedených v osobitnom prechodnom ustanovení prijatom na taký účel (vrátane času narodenia dieťaťa), manžel matky právo zaprieť otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 nemá.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti rekapituluje skutkový stav veci, obsah v konaní vydaných rozhodnutí všeobecných súdov a v podstatnom namieta, že všeobecné súdy ústavne nekonformným spôsobom interpretovali ustanovenia zákona o rodine, konkrétne jeho prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 1. januára 2016 (§ 119b zákona o rodine).

7. Sťažovateľ všeobecným súdom vyčíta, že nesprávnou interpretáciou označeného prechodného ustanovenia, podľa ktorého podmienka narodenia dieťaťa po 7. septembri 2008 platí pre všetky

prípady aplikácie novej právnej úpravy od 1. januára 2016, vylúčili zapretie otcovstva v primeranej lehote, odkedy sa sťažovateľ dozvedel o dôvodoch spochybňujúcich jeho otcovstvo.

8. Podľa sťažovateľa takáto interpretácia vedie k situácii, keď by právni otcovia, ktorých deti sa narodili po 7. septembri 2008, mali možnosť podať návrh na zapretie otcovstva do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedeli o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že sú otcami detí (subjektívna lehota), ktoré sa narodili ich manželkám, bez určenia akejkoľvek objektívnej lehoty od narodenia dieťaťa (aj desiatky rokov od narodenia dieťaťa), avšak otcovia detí narodených pred 7. septembrom 2008 by mali možnosť podať návrh na zapretie otcovstva iba v lehote podľa zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov, ktorý by sa mal na takéto prípady aplikovať pri vylúčení aplikácie právnej úpravy platnej v čase zistenia okolností dôvodne spochybňujúcich otcovstvo, čo by znamenalo, že možnosť zapretia otcovstva by sťažovateľovi zanikla dávno pred tým, ako sa mohol dozvedieť o dôvodoch.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a zúčastnených osôb

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Najvyšší súd vo vyjadrení k dôvodom ústavnej sťažnosti č. k. KP 3/2025-390 z 22. mája 2025 zotrval na svojej argumentácii uvedenej v napadnutom rozhodnutí a navrhol ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovieť. Zároveň uviedol, že závery ústavného súdu vyplývajúce z jeho nálezu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 z 20. apríla 2011 a čiastočne reprodukované v ústavnej sťažnosti sťažovateľa nemožno interpretovať tak extenzívne, ako sa o to snaží sťažovateľ, keďže opak by viedol k nadbytočnosti sporného prechodného ustanovenia (§ 119b ods. 1 zákona o rodine).

10. Keďže najvyšší súd vo svojom vyjadrení už neuviedol žiadne nové skutočnosti a na ústavnú sťažnosť sťažovateľa reagoval len rekapituláciou dôvodov uvedených v napadnutom rozhodnutí, ústavný súd už nepovažoval za vhodné a účelné predkladať sťažovateľovi stanovisko najvyššieho súdu k jeho ústavnej sťažnosti, keďže od prípadnej repliky sťažovateľa nemožno očakávať inú než už ním uvedenú argumentáciu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

11. Ústavný súd listom č. k. IV. ÚS 224/2025-18 zo 7. mája 2025, listom č. k. IV. ÚS 224/2025-20 zo 7. mája 2025 a č. k. IV. ÚS 224/2025-22 zo 7. mája 2025 doručil zúčastneným osobám uznesenie, ktorým prijal vec sťažovateľa na ďalšie konanie, spolu s ústavnou sťažnosťou a zároveň im umožnil zaujať svoje stanovisko k prijatej ústavnej sťažnosti v lehote do 10 dní od jej doručenia. Zúčastnené osoby v čase rozhodovania ústavného súdu nepredložili svoje stanoviská k prijatej ústavnej sťažnosti, pričom ústavným súdom určená lehota na zaujatie stanoviska im márne uplynula.

IV. K ústnemu pojednávaniu

12. Ústavný súd v danom prípade upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

V. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. Obsah základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie:

13. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

14. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

15. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02).

16. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (II. ÚS 70/2014).

17. V posudzovanej veci má význam skúmanie, či interpretačné závery najvyššieho súdu viažuce sa k normatívnemu textu, ktorý je súčasťou § 119b zákona o rodine, nepredstavujú v okolnostiach posudzovanej veci ústavnoprávne relevantný exces vyžadujúci zásah ústavného súdu.

V.2. Normatívne východiská podľa právnych predpisov v znení účinnom s relevanciou pre posúdenie veci:

18. Podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. apríla 2005 do 7. septembra 2011 manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvie, že sa jeho manželke narodilo dieťa, zaprieť na súde, že je jeho otcom.

19. Podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom.

20. Podľa § 114 zákona o rodine právne vzťahy, ktoré vznikli pred 1. aprílom 2005, sa posudzujú podľa ustanovení tohto zákona. Vznik týchto právnych vzťahov, ako aj práva a povinnosti z nich vzniknuté sa však posudzujú podľa doterajších predpisov.

21. Podľa § 119b ods. 1 zákona o rodine ak sa manžel alebo jeho opatrovník do 31. decembra 2015 dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel je otcom dieťaťa, ktoré sa po 7. septembri 2008 narodilo jeho manželke, môže manžel alebo jeho opatrovník na súde zaprieť, že manžel je otcom tohto dieťaťa do 31. decembra 2018, ak sa v tejto veci nezačalo konanie pred 1. januárom 2016.

22. V okolnostiach danej veci je ďalej podstatné, že nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 bol vyslovený nesúlad ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. apríla 2005 do 7. septembra 2011 s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru. Označený nález ústavného súdu bol vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka zákonov“) 8. septembra 2011.

V.3. Právne závery ústavného súdu:

23. Z príslušnej časti odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu vyplýva, že línia jeho uvažovania vychádza z postulátu, podľa ktorého osobitná úprava v prechodnom ustanovení § 119b ods. 1 a 2 zákona o rodine v znení zákona č. 175/2015 Z. z. viažuca sa k náprave stavu vzniknutého výpadkom zo zákona skoršieho znenia jeho ustanovenia § 86 ods. 1 (v dôsledku zásahu ústavného súdu a neskoršej nečinnosti zákonodarcu) vylučuje použitie úpravy zo znenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 za pomoci všeobecného prechodného ustanovenia § 114 zákona aj na tie prípady, ktoré zákonodarca v osobitnom prechodnom ustanovení k novelizácii zákona výslovne neuviedol. Podľa najvyššieho súdu ak nedôjde k naplneniu všetkých znakov uvedených v osobitnom prechodnom ustanovení prijatom na taký účel (vrátane času narodenia dieťaťa), manžel matky právo zaprieť otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení zákona č. 175/2015 Z. z. nemá.

24. Keďže podstata námietok sťažovateľa smerovala práve proti interpretácii dotknutého ustanovenia § 119b zákona o rodine, ku ktorej sa priklonil najvyšší súd, považuje ústavný súd za potrebné analyzovať práve túto časť odôvodnenia napadnutého rozhodnutia.

25. Ústavný súd v prvom rade považuje za podstatné zvýrazniť tú okolnosť, že po vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 (8. september 2011) došlo k strate účinnosti ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine, a keďže Národná rada Slovenskej republiky v lehote do šiestich mesiacov od jeho vyhlásenia v zbierke zákonov neuviedla ustanovenie § 86 ods. 1 zákona o rodine do súladu s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru, tak jej márnym uplynutím ustanovenie § 86 ods. 1 zákona o rodine stratilo aj platnosť. Legislatívnou nečinnosťou zákonodarcu tak došlo k situácii, že po vyhlásení označeného nálezu ústavného súdu až do prijatia zákona č. 175/2015 Z. z. nebola v podmienkach právneho poriadku vytvorená možnosť zaprieť otcovstvo manželom matky. Až prijatím zákona č. 175/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2016 zákonodarca ústavne udržateľným spôsobom reagoval na vzniknutú situáciu a označenú medzeru v práve vyplnil novoprijatým znením § 86 ods. 1 zákona o rodine. V dôvodovej správe k príslušnej časti zákona č. 175/2015 Z. z. zákonodarca ozrejmil teleologický základ prechodného ustanovenia § 119b ods. 1 zákona o rodine v podobe snahy normatívne uchopiť situácie týkajúce sa detí narodených po 7. septembri 2008, ktoré by ani po prijatí zákona č. 175/2015 Z. z. nebolo možné (s ohľadom na prospektívne účinky normatívnej legislatívnej

zmeny) posudzovať podľa starej právnej úpravy a ani podľa novej právnej úpravy. Bez označeného prechodného ustanovenia by po účinnosti zákona č. 175/2015 Z. z. nebolo možné zaprieť otcovstvo u detí narodených po 7. septembri 2008 v celej šírke lehoty podľa už derogovanej právnej úpravy. Zapretie otcovstva by bolo vylúčené aj u detí narodených po vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 do prijatia zákona č. 175/2015 Z. z., ak by sa ich právny otec dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho otcovstvo bezprostredne po narodení dieťaťa a vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 v zbierke zákonov.

26. Naznačené teleologické pozadie (prechodného) ustanovenia § 119b ods. 1 zákonodarca vyjadril v jeho texte tým, že predpokladom aplikácie § 86 ods. 1 v znení účinnom od 1. januára 2016 je (i) podmienka narodenia dieťaťa po 7. septembri 2008 s tým, že (ii) o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel matky je jeho otcom, sa manžel alebo jeho opatrovník dozvedel do 31. decembra 2015. Za splnenia týchto podmienok má manžel matky zapieracie právo, ktoré môže na všeobecnom súde uplatniť do 31. decembra 2018. Z označeného prechodného ustanovenia je ďalej zrejmé, že z pohľadu jeho vecného a časového pôsobenia nedopadá na situácie, ak k narodeniu dieťaťa došlo pred 8. septembrom 2008 bez ohľadu na to, kedy sa otec dieťaťa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho biologické otcovstvo.

27. Odpoveď na otázku, ktoré pravidlá v prípade časového stretu novej a starej právnej úpravy sú aplikačne relevantné, ak zákonodarca tento stret osobitným spôsobom nereguloval, je nutné nachádzať v štandardnom vyjadrení riešenia kolízie medzi účinkami starej a novej právnej úpravy, pričom v okolnostiach danej veci nemožno opomíňať istú špecifickú povahu práva na zapretie otcovstva vyplývajúcu aj z judikatúry ústavného súdu. Všeobecne akceptované a právnou teóriou aprobované posudzovanie právnych vzťahov nachádzajúcich sa v časovom strete starej a novej právnej úpravy spočíva v tom, že právne vzťahy vzniknuté pred účinnosťou novej právnej úpravy sa od okamihu jej účinnosti riadia podľa tejto (novej) právnej úpravy [ide o tzv. nepravú (zásadne prípustnú) retroaktivitu]. Tomu zodpovedá aj okolnosť, že vznik týchto právnych vzťahov, ako aj práva a povinnosti z nich už vzniknuté sa spravujú podľa doterajších predpisov. Rovnaký spôsob vyjadrenia časového stretu medzi starou a novou právnou úpravou je súčasťou znenia § 114 zákona o rodine, ktorý z pohľadu jeho účinkov rieši výlučne kolíziu pravidiel vyplývajúcich zo zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov a zákona o rodine, ktorý ho *ratione materiae* nahradil. Označené prechodné ustanovenie preto z povahy veci aplikačne nedopadá na reguláciu časového stretu pravidiel, ktoré sa stali súčasťou zákona o rodine až po jeho prijatí. Čo sa týka povahy práva na zapretie otcovstva, k tejto sa už v minulosti vyjadril ústavný súd vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2010, keď konštatoval, že nejde o právo hmotnoprávnej povahy, ktoré by bolo možné zahrnúť do „*práv vzniknutých*“ zo základného rodinnoprávneho vzťahu (otec – dieťa), ale ide o právo v podobe žalobného práva. Analýzou týchto postulátov možno formulovať predbežný záver, že uplatnenie práva na zapretie otcovstva je potrebné posudzovať podľa právnej úpravy účinnej v čase jeho uplatnenia.

28. Na podklade už uvedeného ústavný súd konštatuje, že § 119b ods. 1 zákona o rodine nemožno v okolnostiach danej veci interpretovať spôsobom, ako to naznačil najvyšší súd, pretože podmienky jeho aplikácie (hypotéza) sa týkajú výlučne konaní o zapretí otcovstva k deťom narodeným po 7. septembri 2008, čo nie je prípad sťažovateľa. *Ratio legis* označeného prechodného ustanovenia je orientované na nápravu tých situácií, ktoré v dôsledku právneho vákua po derogáčnom náleze ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010, a nie nevýznamného obdobia mimo akejkoľvek právnej

regulácie, boli vyňaté spod aplikačných dopadov § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016, čo by v prípade naznačeného legislatívneho opomenutia generovalo ďalší neústavný stav.

29. Z už uvedeného možno formulovať čiastkový záver, podľa ktorého sporné prechodné ustanovenie nie je osobitnou normou vylučujúcou aplikáciu všeobecného pravidla regulujúceho vzájomný stret pravidiel vyplývajúcich zo starej a novej právnej úpravy, ale jeho účelom je aplikácie pokryť aj tie situácie, ktoré by boli spod pôsobnosti § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 v rámci štandardného intertemporálneho modelu opomenuté (pričom zároveň v týchto prípadoch otcovstvo nebolo možné zaprieť podľa predchádzajúcej právnej úpravy v celom rozsahu jej temporálneho využitia, teda v celom rozsahu zákonom ustanovenej lehoty). Ústavný súd preto zastáva názor, že vo veci sťažovateľa nič nebráni aplikácii právnej normy vyplývajúcej z § 86 ods. 1 zákona o rodine ako normy procesnej, a to v znení účinnom v čase rozhodovania všeobecného súdu.

30. Sumarizujúc už uvedené, možno konštatovať, že z posudzovaného ustanovenia § 119 ods. 1 zákona o rodine vrátane súvisiacej časti dôvodovej správy a jej teleologického pozadia nič nesignalizuje, že by vylučovala použitie ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 aj na prípady detí narodených pred 8. septembrom 2008, ak sa manžel ich matky dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho otcovstvo po 31. decembri 2015 (alebo aj pred týmto dátumom, avšak zaprel otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016). Ako už bolo naznačené, ak zákonodarca v prechodnom ustanovení textuálne nevyjadril spôsob riešenia časového stretu starej a novej právnej úpravy, potom je potrebné na právne vzťahy nachádzajúce sa v pretrvávajúcej situácii časového stretu medzi starou a novou právnou úpravou aplikovať všeobecne zastávané aplikačné postupy jeho riešenia (bod 27 tohto nálezu).

31. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštantne zdôrazňuje, že z jeho postavenia mu v zásade neprináleží akokoľvek korigovať výklad práva realizovaný všeobecnými súdmi (vrátane súdu najvyššieho), pretože jeho úlohou je primárne ochrana ústavnosti, a nie zákonnosti. Napriek tomu, že ústavný súd je pomerne zdržanlivý voči interpretačným záverom všeobecných súdov týkajúcich sa podústavného práva, táto zdržanlivosť nie je bezmedzná a jej hranice sa prelínajú aj so situáciou, keď všeobecné súdy prekročia rámec možnej (zmysluplnej) interpretácie normatívneho textu a dopustia sa výkladového excesu s konzekvenciou následného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru). O takýto prípad ide aj vtedy, ak orgány aplikácie práva síce aplikujú všeobecne prípustné interpretačné metódy, ale tieto použijú nesprávne alebo v situácii, ktorá ich použitie vylučuje. V prípade výkladového pravidla vyjadreného ako *lex specialis derogat legi generali* je takouto situáciou, keď význam osobitného pravidla je orientovaný len na reguláciu určitých konkrétnych právnych vzťahov (v špecifickej situácii rozširujúco) bez ambície vylučovať v ostatných právnych vzťahoch pravidlo so všeobecnou pôsobnosťou.

32. Vybočenie z týchto hraníc sa sprítomnilo aj v napadnutom rozsudku najvyššieho súdu, keď najvyšší súd interpretoval prechodné ustanovenie § 119b zákona o rodine v rozpore s jeho jasným jazykovým znením a úmyslom zákonodarcu. Tento prístup najvyššieho súdu bol zvolený v situácii, keď na takúto interpretáciu neboli splnené predpoklady. Vo výsledku preto najvyšší súd presadil svoju vlastnú predstavu o optimálnom legislatívnom riešení, v dôsledku čoho vstúpil do priestoru,

ktorý mu z jeho postavenia ako orgánu súdneho typu neprináleží, a tým zároveň otvoril priestor pre ústavný súd na jeho kasačné pôsobenie.

33. V súhrne prezentovaných úvah dotknuté prechodné ustanovenie neovplyvňuje rozhodovanie v posudzovanej veci, pretože sa týka konania o zapretí otcovstva k deťom narodeným po 7. septembri 2008, čo nie je prípad veci sťažovateľa (preto nie je potrebné nad rámec skorších záverov rozoberať *ratio legis* a interpretáciu predmetnej intertemporálnej úpravy). Vo veci sťažovateľa nič nebráni aplikácii právnej normy (ustanovení zákona o rodine o zapretí otcovstva) ako normy procesnej, teda v aktuálne účinnom znení, čo zodpovedá právnomu názoru ústavného súdu vyjadrenému v jeho náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2010. Preto je riešenie zvolené konajúcimi súdmi zásadne nesprávne, a to v intenciách až ústavnej neudržateľnosti. V dôsledku okolností vývoja zákonnej úpravy ovplyvnenej legislatívnym vákuom po derogačnom náleze ústavného súdu sa totiž pri kritickom prechodnom ustanovení (ktoré použiteľnosť zmeny zákona špecifickým spôsobom časovo predsúva) nepoužije interpretačné pravidlo *a contrario*, a to v zmysle, že len v popísanom prípade (dieťa narodené po 7. septembri 2008) tak (teda použije sa nová právna úprava), kým v ostatných prípadoch (dieťa narodené 7. septembra 2008 alebo skôr) naopak (teda použije sa skoršia právna úprava). Sťažovateľovi teda nová právna úprava svedčí a splňa z hľadiska lehoty na podanie návrhu jej kritériá.

34. Ešte jednoduchšie a lapidárne – obe možné skutkové premisy (dieťa narodené do a po 7. septembri 2008) nie sú v aplikačnom vyústení normatívneho riešenia protismernými, ale jednosmernými „pruhmi jazdy“ generujúcimi použitie úpravy zapretia otcovstva podľa zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016. Bude teda potrebné aj vo veci sťažovateľa v temporálnom aspekte (moment začatia plynutia lehoty na zapretie otcovstva) aplikovať súčasne účinné znenie zákona (na rozdiel od výsledku záverov konajúcich súdov).

35. Vo všeobecnosti potom platí, že v prípade detí narodených manželke pred 8. septembrom 2008 sa pri podaní žaloby o zapretie otcovstva po 31. decembri 2015 posúdi lehota na podanie takej žaloby podľa zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 (§ 86 ods. 1 tohto zákona), avšak bez garancie zachovania dotknutej lehoty, resp. jej zachovania v plnom rozsahu tak, ako je uvedená garancia upravená v označenom prechodnom ustanovení pre prípad detí narodených po 7. septembri 2008.

36. Z už uvedených dôvodov ústavný súd vyhovel ústavnej sťažnosti sťažovateľa a rozhodol, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu). Zároveň podľa čl. 127 ods. 2 ústavy napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Vzhľadom na konštatované porušenie označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru ústavný súd už nepovažoval za dôležité zaoberať sa možným porušením sťažovateľom označených práv podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 14 dohovoru, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

37. Úlohou najvyššieho súdu v ďalšom konaní bude vo veci opätovne rozhodnúť v súlade s právnym názorom ústavného súdu a svoje rozhodnutie riadne odôvodniť.

VI. Trovy konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 949,16 eur.

39. Návrh na priznanie trov právneho zastúpenia ústavný súd posudzoval podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2025 v sume 371 eur (1/4 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2025 v sume 14,84 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 771,68 eur. Ústavný súd vypočítanú náhradu trov sťažovateľa zvýšil podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto nepriamej dane (zistené zo stránky www.financnasprava.sk). Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných v roku 2025 použil ústavný súd sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 23 %. Vypočítanú náhradu trov sťažovateľa takto zvýšil o sumu 177,48 eur. Hodnota náhrady trov konania takto predstavuje sumu 949,16 eur (bod 3 výroku nálezu).

40. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. júna 2025

Ladislav Duditš
predseda senátu